

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 75, GOD. IV, BEOGRAD, UTORAK, 14. JUL 2009.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.rs, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 28. jula

MIXER

Piše: Zoran Janić

DOKUMENTA IMAGINARNOG

Fotografije u Zebaldovim knjigama

Kao što na Direrovom autoportretu umetnikov kažiprst pokazuje na određeno mesto ispod rebara, uz propratni tekst: „Ovde, na mestu obojenom u žuto, gde pokazuje moj prst, tu osećam bol“, tako isto bi melanholik s punim pravom, jednim širokim sveobuhvatnim gestom mogao da ukaže na svet kao izvor sopstvenog bola i tuge.

Junaci nemačkog pisca V.G. Zebalda, svi bez razlike, stoje pod senkom neizlečive melanholije, u svetu koji je iz nekog razloga prestao da bude njihov dom.

ZALEĐENO VREME KATASTROFE

Relativno kasno ušavši u književnost, već uveliko u četrdesetim, kao neka vrsta dobrovoljnog apatrida, uz njegovo ime stajaće

upravo u vreme kad je njegovo ime stajalo među najozbiljnijim kandidatima za Nobelovu nagradu.

Osnovne formalne odlike njegove proze više su nego jasne: u pitanju je svojevrsna mešavina fiktivnih memoara, putopisa, esejja, snova i klasičnog pripovedanja, sa povremenim izletima u filozofsko i enciklopedijsko (ali ne na Borhesov način), uz korišćenje crnobelih fotografija kao dokumentarnog suplementa u okvirima teksta, umetnutog onako kako su se negda ubacivale ilustracije po starinskim hronikama i almanasima – radi pouke i slikovitog objašnjenja. Kvalitet tih fotografija je začuđujuće nizak, gotovo amaterski, kao da se već time želelo sugerisati da je te snimke mogao napraviti bilo ko (sam Zebald se celog života amaterski bavio fotografijom).

Njegova fascinacija fotografijom vuče korene još iz detinjstva. Negde sa pet godina, Zebald će među fotografijama svog oca, oficira Trećeg Rajha i ratnog zarobljenika koga će francuska internacija držati podalje od porodičnog doma sve do zime 1947, otkriti i snimak poginulog nemačkog vojnika, kako leži nauznak na nekoj poljani, u visokoj travi i rascvalom divljem cveću, sa širom otvorenim očima koje pilje u nebo. „Možda je odatle sve krenulo“, reći će puno godina kasnije, „desila se neka velika nesreća o kojoj nisam ništa znao“.

Znaci te katastrofe osećali su se u vazduhu, čak i u idiličnom, povučenom ostrvcetu Zebaldovog rodnog sela u kojem je proticalo njegovo detinjstvo. Usled oskudice poratnih dana, to će detinjstvo biti lišeno nekih uobičajenih radosti. No već prvi odlazak sa roditeljima u bombama razrušeni Minhen predstavljao

MIXER

Zoran Janić: Dokumenta imaginarnog

CEMENT

Marjan Čakarević: Ispovesti uživaoca *Pravde*

ŠTRAFTA

Hristina Piskulidis: Državna škola nasilja

VREME SMRTI I RAZONODE

Predrag Lucić: Ekskluzivne savesti
Miloš Živanović: Ne grize

BULEVAR ZVEZDA

PETRUŠIĆ, Svetlana

BLOK BR. V

Đorđe Milović: Kolica/2

kao neko prirodno stanje: „Izgledalo mi je normalnim da zgrade stoje okružene tim visokim brdima šuta i loma“.

Reminescencije na gradove srušene do temelja u savezničkom bombardovanju ostaće prisutne u Zebaldovoj prozi kao jedan od lajtmotiva. Pola veka nakon završetka Drugog svetskog rata, nemačka nacija mogla je najzad da javno iznese i to pitanje koje, pored logora, stoji u centru nacionalnih debata što i dan-danas traju.

ZABORAVOM PROTIV ŽALJENJA

Možda najbolju sliku onoga što je Zebald tada ostavio za sobom, svojevrsni presek i dijagnozu mentalnog stanja nemačke nacije, koja je umesto suočavanja sa prošlošću izabrala svojevolsnu amneziju i neku vrstu alijenacije od onoga što se desilo takoreći juče, nalazimo u sociopsihološkoj studiji Aleksandra i Margarete Mišerlih, objavljenoj 1967. U naslovu je već sadržana i glavna teza autora i njihovo objašnjenje za duboku emocionalnu paralizu što je bila zahvatila posleratnu Nemačku – *Nesposobnost za žaljenje*. Do nogu potučena nemačka nacija, i nakon dvadeset godina od poraza, uprkos „nepreglednim brdima leševa po konc-logorima, nestanku tolikih nemačkih vojnika u zarobljeništvu, ubistvima miliona Jevreja, Poljaka i Rusa, kao i likvidaciji unutrašnjih političkih protivnika nacističkog režima“ očitao još nije pokazivala spremnost da „iskáže žalost prema žrtvama nakon nacionalne katastrofe nečuvenih razmera“. Autori studije u tome vide svojevrsan mehanizam i strategiju „veoma blisku odbrambenim biološkim strategijama vezanim za opstanak, ako ne potpuno analognu tome“. Za iskazivanje tuge, žaljenja i melanholije zbog onoga što je zadesilo Nemačku, shodno autorima, bilo je neophodno prvo ostvariti odgovarajući stepen društvene stabilnosti, no jednom kad se to stiglo, više nije imalo nikakvog opravdanja za ravnodušnost prema sudbini ostalih ljudskih bića, bližnjima „ubijenim u tolikom broju zbog naših sopstvenih dela“. Pošavši u izgnanstvo, Zebald će morati da ponese taj prtljag sa sobom. Njega-

Žene u crnom, Beograd, jul 2009.

naslovi svega četiri knjige proze i tri zbirke stihova. Rođen 1944. u maloj varošici u podnožju Bavarskih Alpa, Zebald će napustiti rodnu Nemačku odmah po svršenim studijama književnosti, i preći u Englesku. Izabравši da vodi povučen život u pitomim krajevima Norviča (tako sličnim njegovom rodnom mestu), ceo svoj radni vek provešće kao predavač na tamošnjem univerzitetu. Decembra 2001. stiže ga prerana smrt u saobraćajnoj nesreći,

za Zebalda neku vrstu šoka; ono što će videti biće ruševine i ćutljivi, smrknuti ljudi zauzeti svojim poslom u epicentru kolektivne katastrofe. „Ljudi stoje oko malih vatri upaljenih napolju, kao u džungli, i na tim vatrama pripremaju ručak ili iskuvavaju već“, opisuje atmosferu tog vremena Nosak, pisac prethodne generacije. Zebald, kome niko ništa ne objašnjava, doživljava tada ruševine Minhena, prvog grada u koji je ikada kročio, gotovo

ljenja i melanholije zbog onoga što je zadesilo Nemačku, shodno autorima, bilo je neophodno prvo ostvariti odgovarajući stepen društvene stabilnosti, no jednom kad se to stiglo, više nije imalo nikakvog opravdanja za ravnodušnost prema sudbini ostalih ljudskih bića, bližnjima „ubijenim u tolikom broju zbog naših sopstvenih dela“. Pošavši u izgnanstvo, Zebald će morati da ponese taj prtljag sa sobom. Njega-

va proza uobličena je pre svega pod teretom novije evropske istorije i obeležena strahotama holokausta.

Zebaldovi junaci, monološki zamišljeni i usamljeni kao monade, putuju krajevima koji kao da se nalaze na sumornim obalama Lete, okruženi zaboravom. Mada su tu još uvek prepoznatljivi obri-si realnih stvari, stvarnost je opterećena nekom istorijskom asocijativnošću koja prekida line-arni tok vremena i alocira ih u prošlost, u neku sivu atemporalnu zonu koja nije ni prošlost ni sadašnjost: dimnjak neke fabrike sumorno podseća na dimnjak krematorijuma, ljudi što se tiska-ju na peronu železničke stanice ponajviše su nalik prikazama muškaraca i žena deportovanih u logore. Zebaldov čovek pred tim prizorom doživljava snažan napad tuge i otuđenosti, prepla-vljuje ga osećaj vrtoglavice (*Vertigo* je upravo i naslov prve njegove knjige), što se neretko za-vršava stanjem katalepsije. „Žalost je stanje svesti gde osećaj oživljava ispražnjeni svet u obli-ku maske kako bi pri pogledu na njega osetio neko zagonetno zadovoljstvo“, veli na jednom me-stu Valter Benjamin.

Ukoliko bismo pokušali da odmerimo pravo značenje ove sentence u odnosu na unutarne ustroj-stvo Zebaldovih junaka, linija argumentacije išla bi ovako: svet melanholika, ispražnjen od sadr-žaja, ima oblik maske, jer je stanje tugovanja večiti modus njegove egzistencije, te nikoga ne tre-ba da čudi što mu se, kao takvom i usled toga, svet jednako ukazuje kao bolna maska njegovog vlastitog unutrašnjeg bića, izlivena u kalupu alijenacije. Zebaldovim rečima: „Dugo mučenoj du-ši ne preostaje ništa drugo nego da ustukne pred prizorom mirijada godina i miliona nacija koje su već davno iščilele iz tako nepouzdanog kratkog pamćenja čovečanstva“ – da se sažme u tačku i nestane; da se obeznani. Iz tog je razloga, kao što se može pretpostaviti, u Zebaldovu prvu zbir-ku pesama *Za prirodom* uneta i reprodukcija „Sodome“, Alberta Altdorfera (1480-1538). Apokali-ptični prizori vrlo su bliski autoru, jer su proročanstvo koje se već obistinilo. Istorijska svest u nje-mu nalaže mu da pomenutu sliku čita u ključu uništenih nemačkih gradova (njegovo rano isku-stvo iz porušenog Minhena predstavlja ujedno i njegov prvi susret sa istorijom) i holokausta, da-kle onoga o čemu od svojih roditelja ni reč neće u životu čuti (kao ni ostali njegovi vršnjaci) – vla-dao je konsenzus tišine. Zebaldovo naratorsko Ja, duboko traumatizovano i u znaku tuge zbog ne-maćkog dobrovoljnog zaborava, upravo iz te tuge crpe snagu iskupljenja, melanholično prizivaju-ći prošlost koju su njegovi roditelji, pokušavši svojevremeno da je poreknu i prikriju od njega, go-dinama gušili, kako bi se sada s njom, u svoje i u njihovo ime, jednom za svagda razračunao. Skep-tik po pitanju društvenog progressa uopšte, ne samo ubeđenjem nego i literarnim angažmanom, Zebald nije kao njegov kolega Peter Handke, sa kojim deli sumnje u prosvetiteljske ideje progresa, tragao za zemaljskim ostvarenjem arkadijskih ideala u nekoj konkretnoj zemlji u kojoj istorij-sko vreme teče drugim pravcem od toka modernog sveta, kako je Handke izabrao da se veže za Sr-biju projektujući u nju svoje fantazme, već je manihejski verovao u suštinsku čovekovu izgloblje-nost iz ovog sveta u kojem je osuđen da živi, bez obzira gde i kad se rodio.

IMAGINARNA ARHIVA STVARNE PROPASTI

Uloga fotografskog materijala udenutog u korpus zebaldovskog teksta leži, pre svega, u pokuša-ju destabilizacije žanra, pomeranju i stapanju granica, onako kao što za ovog pisca ni granice iz-među sveta živih i mrtvih ne stoje hermetički zatvorene, već između njih postoji neka porozna me-đuzona u kojoj se mrtvi i živi sastaju. Dokaz za to nisu samo snovi nego i izbledele fotografije sa likovima kako znanih i dragih tako i neznanih pokojnika ili nestalih, kao vizuelni dokument tog susreta – *moгуćnost* tog susreta. Kao što među živima ima onih koji su toliko prepatili da se ose-ćaju doslovno kao živi mrtvaci, tako isto i s druge strane, među senkama iz Hada, mora biti mr-tvih što i dalje duboko pate jer nisu među živima. Na javi, potrebno je samo udubiti se u neku fo-tografiju, koncentrisati se na svaki detalj, posmatrati je prvo iz jednog pa iz drugog ugla, vraća-ti joj se, ako treba, i više puta (što Austerlic, junak *Saturnovih prstena* i čini), slagati je zajedno sa drugim fotografijama u niz, ređati ih nasumice, menjati njihov raspored, stavljati ih u nove među-sobne odnose, ispitivati svaku mogućnost i konstelaciju, sve dok fotografija (kao ona mrtvog voj-nika, iz očevo albuma što ga je razgledao u detinjstvu) ne progovori najzad nemim jezikom. Jer i fotografija svedoči o onome što ljudska bića već odavno znaju, ako ne iz svog a ono iz tegobnog iskustva XX veka i njegovih masovnih zločina: da se dogodilo jedino ono što je sačuvano teškim i neizvesnim naporom sećanja, a da sve ostalo pripada carstvu mraka, zaborava i traume. Same fotografije, koje Zebald naziva „sprektralnim slikama“, konstitušu svojevrсни paralelni tekst. Koliko god taj paralelni foto-tekst na dokumentarnom planu doprinosio autentičnosti prozne fik-cije, toliko s druge strane i oduzima, jer poziva na prekid čitanja, predah i kontemplaciju. Nalik na delove neke imaginarne arhive, te fotografije svedoče o nekom nenadoknadivom gubit-

ku; one su posredni tragovi neke katastrofe koja se desila i na čitaocu je da iz njih, kao iz delova slagalice, dokuči strašnu istinu što se krije iza tih predmeta, da domisli ono što spektralna senka nesreće na njima krije. Često nejasne, snimljene kao kroz neku koprenu, zamagljene, kao da je iz-među objektiv a i predmeta postavljen providni crni veo, te slike poseduju zajedničko svojstvo ne-ke mračne evokativnosti (lik iz *Austerlica* svet posmatra kroz „naočari u čije okvire je umetnut ko-mad sive svile umesto sočiva“). Ako vreme ima boju, njegova boja bila bi siva, kao što bismo za njegov materijalni znak morali uzeti ponajpre prašinu, u šta se sve na kraju pretvara.

TUMAČENJE MELANHOLIJE

Svaka od tih crnobelih fotografija iz Zebaldovih albuma-knjiga je i svojevrсна piktoralna metafo-ra, koju je mogućno tumačiti na više načina, a da se pri tom nijednom tumačenju ne može staviti zamerka na račun plauzibilnosti ili verodostojnosti. U *Vertigu*, naratorsko Ja koje se predstavlja kao Zebald, odlazi za Beč i tamo uzima hotelsku sobu, provodeći dan za danom u besciljnim šet-njama i ne družeći se ni sa kim. Sve što o njemu saznajemo jeste da se odlučio na put „u izuzetno teškom periodu u svom životu“, ponadavši se da će mu time poći za rukom da povрати izgubljeni „osećaj normalnosti“.

Slika br. 1

Ukoliko uzmemo sad tu istu sliku, rotiramo je za 90 stepeni i oborimo njenu vertikalnu osu u fron-talu, dobićemo sliku br. 2, koja izgleda ovako:

Frontalno snimljeno telo muškarca kako ne-pokretno leži izvaljeno na boku, uza zid ili možda počiva na nekoj klupi, sa ukočenom rukom koju je grč *rigor mortisa* ostavio u ne-kom optužujućem položaju nemog prote-sta. Vidimo, dakle, truplo mrtvaca. Tog ne-poznatog čoveka je pogodila kaplja pa je pao ili, što je izvesnije, ubijen je hicem u glavu iz neposredne blizine, i to je ujedno i objašnjenje zašto mu se glava na fotografi-ji ne vidi.

Samim tim što postoji neizmerno obilje mogućnosti tumačenja, fotografije u Zebal-dovim knjigama svedoče zapravo o nemogućnosti tumačenja, o tome da je uzaludno nastojanje da se dođe do onog njihovog poslednjeg, pravog značenja, onog sloja što se krije na dnu smisla. Slično ruševinama gradova koje je Zebald video u detinjstvu, i te crnobe le slike su svojevrсне ru-ševine, spomenici nekog zauvek izgubljenog smisla; samim tim, to su ujedno i spomenici melan-holije i tuge.

Glavna zamerka kritike da su svi Zebaldovi junaci tako monotono slični, „mnogobrojne facete jed-nog velikog kristala zvanog Zebald“, zasnovana je na tačnom zapažanju ali pogrešnoj interpretaci-ji, što je kasnije još i pogrešno valorizovana. Melanholija nema karakter, ona je samo modus i glas, stanje egzistencije. Svet kao masku opaža onaj ko je i sam tek maska, i zato su Zebaldovi ljudi tako slični jedni drugima (i nalik autoru) – zato jer kroz njih progovara glas tuge i melanholije ■

Slika br. 2

CEMENT

Piše: Marjan Čakarević

ISPOVESTI UŽIVAOCA PRAVDE

Zdravko Krstanović, *Pesme o nakazama*,
Srpsko kulturno društvo „Zora“, Beograd, 2009.

Da nije zapevao, očigledno po nekom višem pozivu, o Armagedonu koji se približava srpskoj naciji i civilizaciji, Zdravko Krstanović bi ostao sasvim daleko od očiju književne javnosti. U ovome bi svakako bilo više pesničke pravde, budući da je otužni prosek srpske poezije snažnim centripetalnim silama privlačio najveći deo Krstanovićevih stihova. U sređenijim kulturnim prilikama možda bi neki prilježni čitalac uspeo da po koju Krstanovićevu pesmu izvuče iz tavorenja u fusnotici šireg pregleda srpske posleratne poezije, kao što bi, kao nesumnjivo važan, bio primećen i njegov rad na objavljivanju sabranih pesama Pavla Solarića. Nažalost, u datim nacionalno-istorijskim okolnostima Krstanović je morao da

pribezne drugačijim poetsko-psihološkim zahvatima kako bi svo-je ime iščupao iz izmaglice napomena uz tekst. Tako je nastala, u nedostatku boljeg termina za ovaj paranormalni fenomen – knjiga *Pesme o nakazama*, koja je postavila potpuno nove standarde na srpskoj intelektualno-umetničkoj sceni u napadima na sve što srp-ski-pravoslavno ne misli i ne diše, ostavivši daleko iza sebe čak i takvu perjanicu ovog veselog žanra kakva je sam Vojislav Šešelj. Naime, dok je Šešelj uglavnom forsirao poetiku hedlajnova, dočim je u knjigama isporučivao mahom pres-kliping svojih tema, dotle je Krstanović jednim metafizičko-simboličkim zamahom uspeo da desetine vojvodinih dela svede na pesničku esenciju. Taj postupak je vidljiv već od prvih stihova; pošto je devizom iz Getea („Budi učtiv!“ – Učtiv prema smeću./ Gete) sebe situirao unutar pesničke tradicije, Krstanović je u pesmi *Nakaza Bil Clinton* otvoreno zape-vao: „Mnogo je dubreta u njegovoj priči./ Voleo je muškarčice, kad beše na pravu./ A sad mu Monika Levinski puši gornju glavu./ Koja na plastični kurac liči./ U glavi šuščaju dolari./ Daju mu ih Satanini bankari./ Zbog kurcolikog, zbog felacija./ Uzbudila se cela od Amera nacija./ I dobar deo planete./ O jadni svete!“ Lična i nacionalna patnja se u brojnim Krstanovićevim pesmama uzdiže na razinu svetskog bola. Međutim, ovde postoji otklon od roman-tičarske poetike utoliko što su krivci za svetski bol pesničkog sub-jekta sasvim konkretno imenovani.

Prvi ciklus pesama tako je posvećen svetskim moćnicima: osim Klintona tu su Vesli Klark, Zvijer Solana, Holbruk, Ahtisari, Karla Del Ponte, američki ambasadori u Beogradu. Od domaćih

nakaza čast da uđu u prvi ciklus dostigle su samo „nakaza Serko na čelu Odbora za ljudska prava“ i „nakaza Njonja Niht“. Korišćenje neapdejtovanih informacija o američkoj adminis-traciji jedna je osnovnih odlika pesničkog postupka: ne samo što se zamrzava istorijski fokus, nego se ideološko-psihološki osta-je u periodu do 2000. godine, što je od suštinske važnosti za razumevanje Krstanovićeve poetike. Ovaj uradak se u celini i može čitati kao ustihovani mlađi brat konferencija za štampu Gorana Matića, Ivana Markovića i srodnih duša iz njihovog zlatnog perioda 1999 - 5.10.2000. Spisak izdajnika je suštinski isti: pored pomenutih dama tu su, u centralnom, domaćem cik-lusu Besna Lešić, bivši gradonačelnici Gadan Gadanović i Živo-gad (komunista liberalče), advokat Grđa Zlopopović, Drljub (Dragoljub Mićunović), Gadan Blatić, Sran Satanović (Goran Svilanović) pisac Mirko Trovač, Nakaza Kandžić itd. Ovom, kanonskom spisku izdajnika pridružen je, u vidu trećeg ciklusa, poluapokrifni spisak na kojem su pisci i intelektualci. Zanimljivo je da se na njemu nalazi pesnik Ljubomir Simović (pesma *Ljubožbir Brljsimović piše baladu o braći Karić*), akademik kojeg bi malo koji Antonić targetirao kao drugosrbijanca.

Pesma *London* jeste mali iskorak u odnosu na ostatak zbirke, u njoj se sa ličnosti prelazi na grad: „U Londonu ljudi se boje Osame/ Bin Ladena./ Zaudara nafta iz Adena,/ Grad u vlasti Satanine tame./ Londonu se bliži kraj./ Još samo koji tren/ I nestaće Big Ben./ Vreme je za: baj, baj!“ Ovo malo remek delo in-ventivnosti u rimovanju i korišćenju opkoračenja, kao i pripito-

mljavanje engleskog jezika srpskom pravopisu divno je uobličenje zanosa romantičara sa radija Fokus, srbstvujušćih novinara *Pravde* i *Pečata* i sličnih slobodoljubivih mislilaca. U tom kontekstu i završni stihovi iz objavne pesme *Pederi vode zemlje i gradove* mogu zazvučati kao proročki: „Gde na vlasti nisu pederi – biće./ A onda, s viškom pедера, manjkom ljubavi,/ Otićeš u kurac, svete ubavi!“ Krstanović se njima, uprkos slaboj pismenosti ili upravo zbog nje, kandidovao za čuvara velikosrpske plaže u postmoderno-liberalnom periodu, preuzimajući na pleća svog nekakog talenta teret koji su mu ostavili gorostasi poput Čosića, Bečkovića ili Kapora.

Jedna od karakteristika nove Krstanovićeve poezije ipak baca drugačije svetlo na ovo preuzimanje štafete, a to je narečje. Njegov prelazak sa ijekavice na ekavicu, uprkos ponosu i borbenosti koji pokušava u stihovima da uobliči, moguće je iščitati kao težak lični i nacionalni poraz. U doba velikog nacionalističkog zanosa s kraja osamdesetih i početka devedesetih ijekavica je zvučala junačkije, nacionalnije, srpskije od

ŠTRAFTA

Piše: Hristina Piskulidis

DRŽAVNA ŠKOLA NASILJA

Specijalno JSO vaspitanje u Srbiji

Slučaj šamaranja profesorke hemije iz Sremske Mitrovice izazvao je brojne reakcije i komentare srpske javnosti. Mediji su se ustalasali, a potrebu da se oglase i donesu svoj sud povodom incidenta osetili su brojni stručnjaci, psiholozi, pedagozi, sociolozi, prosvetari, mnogi bivši učenici i sadašnji roditelji, poneki student i učenik. Moja namera je drugačija. Naime, ja ću vam ovde ispričati kako se jedan sličan slučaj pre par godina odigrao u jednoj po profilu sličnoj školi u južnoj Srbiji, kako je taj slučaj *rešen* (ako to može tako da se nazove), zašto su se stvari odigrale baš tako.

KARIJERA

Odmah nakon završetka studija imala sam *sreće* da se kao profesorica srpskog jezika i književnosti na određeno vreme zaposlim u jednoj stručnoj školi u svom rodnom gradu. „Sreća“ je termin koji je koristila moja majka, jer je bila veoma srećna i ponosna što joj je ćerka profesorica, a koristila ga je i armija nezaposlenih, kojoj je „sreća“ svaki posao koji uleti. Tamo sam provela dve i po godine, radeći sa pola norme u redovnoj nastavi dok mi je ostatak bio dopunjen časovima u Domu za vaspitanje dece i omladine otvorenog tipa, gde su boravila deca - lakši prestupnici i, kako se kasnije ispostavilo, deca koju su bližnji zaboravili ili napustili, a nekada su napravila neki manji prekršaj, pa su tu ostajala do punoletstva ili završetka trećeg stepena srednje škole. Tu je škola imala istureno odeljenje i sva deca su se bez obzira na lične potencijale i afinitete školovala za mašin-bravare. Tako je to sistem rešio. O tome kakva su deca u domu, kakve se metode vaspitanja, prevaspitanja i obrazovanja tamo primenjuju, a koje sam imala prilike da vidim ili o njima slušam od same dece ili radnika te ustanove, govoriću u svojim memoarima.

„SLUČAJ“

Negde pred kraj druge godine mog službovanja, jedan učenik pretukao je pomoćnog radnika škole u školskom dvorištu u vreme nastave i naočigled ostalih učenika. Dečku je jednostavno bilo uskraćeno nešto čega su se i ostali učenici u vreme nastave i u tom prostoru odricali (čini mi se da je to bilo pivo), ali je ovaj bio rešio da se za svoju ekstra slobodu izbori pesnicama. Prve reakcije zaposlenih u školi bile su da takvo ponašanje učenika ne sme da se toleriše i da taj mladić mora da bude adekvatno kažnjen. Mnogi su se pobojali da nešto slično može da se desi i njima, imajući u vidu da neku decu koja upisuju Mašinsku školu odlikuje nedostatak interesovanja za učenje i problematično ponašanje. Posle izvesnog kraćeg vremena zakazana je sednica nastavničkog veća na kojoj je jedna od tema bila slučaj prebijanja radnika škole. Me-

đutim, stav zaposlenih, pre svega rukovodstva škole i dela nastavnika odjednom je bio izmenjen. Razredni starešina dotičnog učenika prisetio se odjednom da dečko dolazi iz nesređene i okrnjene porodice. Njegove drugare-profesore često sam viđala kako sa dotičnim dečakom i još nekim učenicima provode vreme u okolnim kafanicama proživljavajući svoju drugu mladost. Oni su tvrdili kako je taj učenik u stvari „dobar dečko“, a rukovodstvo škole se setilo da ne smemo da izađemo na „loš glas“ kao škola u kojoj se dešavaju skandali i koja izbacuje svoje učenike, jer nam uskoro predstoji upis u srednje škole, a učenika je sve manje. Samim tim se smanjuje i broj odeljenja, kao i broj potrebnih profesora, a niko ne želi da ostane bez posla, zar ne?

Sve u svemu, učenik je sankcionisan tako što je iz redovne pre-

ekavice, da bi danas, posle nacionalnih poraza i presabiranja, njen status bio itekako uzdrman, ona sada predstavlja nečistu srpsku savest koja ječi iz devedesetih. Ovo napuštanje ijekavice može se pratiti ne samo kod Krstanovića, ono je još upečatljivije recimo kod Noga ili prozaista Vuksanovića i Radulovića. Reklo bi se da nije u pitanju puki prelazak sa jedne na drugu od jednakih mogućnosti srpskog jezika, nego da ovo fino i neupadljivo apgrejđovanje znači tihu defanzivu srpske ideje, kao da se opraštanjem od ijekavice dešava opraštanje od prostora na kojima su nekada živeli Srbi ijekavskog narečja.

Nacionalni porazi i mentalna pometnja izazvana višedecenijskim medijskim trovanjem odjeknuli su kroz Krstanovićeve stihove u punom zamahu svoje bede, neprikriveno i bolno, kao ni kod jednog novijeg srpskog pesnika. U svojoj opskurnosti i mukama sa rimovanjem, *Pesme o nakazama* teško da mogu koga da ostave ravnodušnim, malo koga da nasmeju, a nikoga da uplaše. One su tužna činjenica srpske poezije ■

svojoj strani, naročito rukovodstvo škole. Čuvan je kao tajno oružje, toljaga u borbi za mandat. Inače, ovaj srpski izdanak i sam je prosvetarsko dete.

PARADIGMA

Dečakovo nasilništvo, odgovor škole na njega, kao i ponašanje drugara-profesora, adekvatna su paradigma odnosa srpskog društva prema nasilju i nasilnicima u poslednjih par decenija. Ovde se na nasilnike blagonaklono gleda, a njihovi postupci se decenijama unazad tolerišu i to sve dotle dokle su ovi spremni da nekog mlate, ponize ili mu urade nešto još gore u našu korist i korist srpskog naroda. Štaviše, agresija se predstavlja kao deo srpske tradicije, temperamenta i vaspitanja. „Pravi Srbin“ u nedostatku argumenata uvek je spreman da skoči i ispesniči nekog zarad sop-

Uživaoci *Pravde*, spremni i za Crnu Reku

Foto: Biljana Rakočević

bačen u vanrednu nastavu, što je rezultiralo time da je srednju školu, pošto je bio završna godina, završio mesec dana ranije nego njegovi drugari iz odeljenja.

ENIGMA

Najvatreniji u odbrani delinkventnog P. bio je njegov drugar-profesor, čije mi je prisustvo u nastavi ostalo najveća enigma prosvetarske prakse. Taj čovek imao je običaj da uleće u profesorsku kancelariju i u ludom besu šutira stolice, tera kolege da se sa njim tuku, sa oduševljenjem priča o Legiji, Budali i ostalim pripadnicima zemunskog klana kao da su mu najbolji drugari, tokom radnih subota navlači na sebe svoje vojno maskirno odelo, šeta se u njemu oko škole grickajući semenke i pljujući ostatke na sve strane, istovremeno terajući učenike da špaklom odlepljuju žvake sa stepenica i iz hodnika, jer se radom uteruju disciplina i vaspitanje. Ormarić u kancelariji bio mu je ukrašen srpskim znamenjem a mobilni telefon mu je, sećam se, krasio tamplet JSO. Vrlo često ta osoba, oženjen i otac dvoje dece, imala je običaj da svojim kolegama koji nisu bili u braku ili nisu imali dece tokom sednica usta začepљуje govoreći im da oni koji nisu vaspitavali svoju, nisu u stanju da vaspitavaju ni tuđu decu. Uglavnom niko od kolega nije bio dovoljno agresivan da mu se suprotstavi, a većina je u internim sukobima volela da ga ima na

stvene istine. Tako je bilo sa „srpskim junacima“ od kojih neke uz tešku muku i poneku suzu pritisnuti svetskom nepravdom poslasmu u Hag, tako je bilo sa onom nesrećnom bosom decom koja porazbijaše izloge i pola Beograda tražeći patike na mitingu „Kosovo je Srbija“, tako je bilo sa skupštinskim poslanicima koji se pljuvaše, psovaše, polivaše vodom i vadiše pištolje jedni na druge. Tek sada, i takođe pod pritiskom nametnutih modela ponašanja od strane dekadentnog Zapada i nemile Evropske zajednice, srpski zvaničnici i srpska javnost, doduše, stidljivo i samo ponekad spremni su da javno osude i žigošu, tuđu i sopstvenu agresiju, nasilništvo i zločin.

NEKI NOVI KLINCI

Međutim, dok smo mi gurali stvari pod tepih, stasale su nove generacije. Svojski smo se potrudili da na njih prenesemo sopstvenu sludenost i dezorijentisanost, šaljući im nejasne poruke o životu, istini, pravdi, a pre svega o dobru i zlu i razlici između ta dva. Jasno im je stavljeno do znanja da su novac i moć iznad svega i da postoje nedodirljivi. Zato ne treba da čudi što većina devojčica žele da postanu manekenke i pevačice, a većina dečaka fudbaleri i „biznismeni“. Oni koji nemaju nikakav talenat biće nasilnici i mafijaši i tako se izboriti za svoj status u društvu. Ne treba da čudi ni to što su premali, previsoki, ne tako lepi ili na bilo koji način drugačiji diskriminirani od svojih drugova iz škole, što glavna faca u odeljenju više nije najbolji učenik nego onaj čiji su roditelji najbogatiji, što su im grubosti smešne i što na nasilje ne reaguju. Gajili smo monstruma decenijama, sad se probudio ■

B

ETONJERKA

POLUMESECA

Broj autobusa koji su u Srebrenicu otišli iz Srbije jula 2009. znatno je manji od broja autobusa koji su u Srebrenicu iz Srbije otišli 1995. Udarila kriza.

Tomislav Marković

III

BETON BR. 75 DANAS, Utorak, 14. jul 2009.

VREME SMRTI I RAZONODE

lirika utoke

Piše: Predrag Lucić

EKSKLUZIVNE SAVESTI

(Iz pesmarice Milijane Smajlović-Komrakov)

U vihoru zadnjeg rata,
Profesijom nepomučen,
Novinar je od zanata
Piso ko naručen.

Za hordama palikuća
Išao ko strvinar:
Ponosan što laži truća
Jer je novinar.

Drugima je na sva zvona
Podvaljivo svoje žrtve,
Huško preko mikrofona
I žive i mrtve.

Da služi kod marodera
Vodio ga poso čist:
Zgoljna laž mu čvrsta vera
Jer je žurnalist.

Gledaoce napaljivo
Da osvetu krvnu traže,
Prepun sebe, nije skrivo
Da čim zine - laže.

Nema toga čeg se gnuša,
Na stratištu on je car,
Koji će mu kurac duša
Kad je novinar?!

Sad na mrtvoj stoji straži,
Na braniku profesije:
Gazde rata sud nek traži,
On svoj gazda nije.

Kažeš li mu: kriv si, kume,
Za desetak mrtvih bar,
Optužnicu ne razume
Jer je novinar.

Piše: Miloš Živanović

NE GRIZE

Hipotetički slučaj
(Faruku Šehiću, u Dva ribara, s ljubavlju)

Krenuo nobelovac Miljac da peca na Miljacki. Iskopao gliste, namotao strunu, i 'ajd. Zabaci ti on štap, sedne na tronožac, i čeka. Bi mu pomalo kao dosadno, te uze da odgovara na neka pitanja iz intervjua. Prođe dan, ništa. Prođe treći dan, ništa, tri intervjua gotova, mamac miruje. Naljuti se hobit pa prebi štap preko kolena. Miljenko Jergović: *Pa ljudi moji šta je ovo?! Kakav je ovo Zaliv svinja? Ovde uopšte ne grize!*

Narodnjačka eskadrila

BULEVAR ZVEZDA

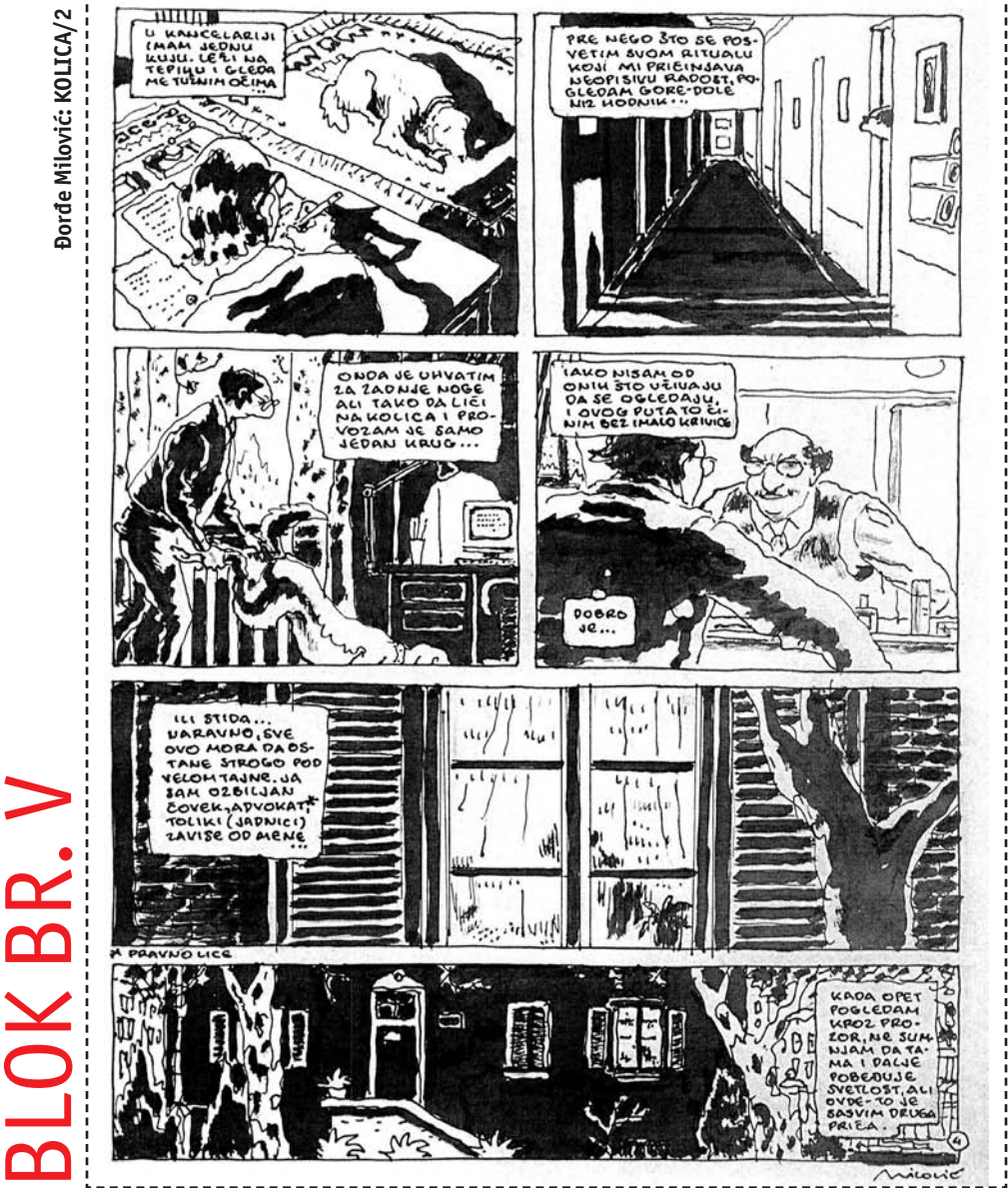
Piše: Redakcija **Betona**

PETRUŠIĆ, SVETLANA

PETRUŠIĆ, Svetlana (25.07.1953) novinarka i publicistkinja, Srпкиnja, buditeljka *kukavnog srpstva uspavanog*. Specijalistkinja za svaku srpsku patnju i uklanjanje tragova srpskih zločina. Petrušićeva je *najlepši* deo svog profesionalnog života provela na RTS-u, gde je tokom devedesetih godina ispekla novinarski zanat kod velikih majstora ratne propagande. Bavila se pre svega intervjuisanjem ljudi, koji su uticali na oblikovanje geopolitike, za koju se Petrušićeva tokom godina specijalizovala. Lica koja je intervjuisala bila su odreda visoki oficiri UNPROFOR-a, NATO, KFOR-a, Vojske Federacije BiH, te VJ, ali i političari poput Radovana Karadžića, Žan-Mari Lepena i nekoliko predstavnika SPC. Svoje intervjue je objavila u knjizi simptomatičnog naslova *I ćutanje je zločin* (1997). I dok se u prvoj knjizi, kako sama kaže, „posvetila kontinuitetu zločina i počinjenog genocida nad srpskim narodom do etničkog čišćenja srpske teritorije“, u drugoj knjizi (*Ubice su među nama*, 2002) obradila je „probleme političkog nasilja“, a zapravo se radilo o napadu na politiku DOS-a i premijera Đinđića kome je, smatrajući ga *bleferom* i *veleizdajnikom*, pisala otvoreno pismo. Svetlana Petrušić se posebno izveštala u pisanju „otvorenih pisama“. Nezaboravno je njeno pismo *dobrom našem narodu*, u kom je lamentirala nad poslednjih 60 godina srpske povesti, otkad je sve pošlo nizbrdo. Antikomunizam, antiglobalizam i antidemokratiju je Petrušićeva u svom publicističkom radu uvezala u jedinstven nacionalistički izraz koji neprestano kruži oko ključnih tačaka koje generišu srpski resantiman već decenijama: od Jasenovca, slučaja Martinović, preko narativa o zaverama, srpskim zemljama i stradanju Srba, ovde i svuda. Petrušićeva se okušala i u dokumentarnom filmu. Autorka je filmova *Kurdi, narod bez države*, kao i političko-propagandnog horora *Pobij, pokrsti, proteraj*, kojim je pokušala da amortizuje pritisak istine o Srebrenici, etničkom čišćenju muslimana u Istočnoj Bosni kao i o ozloglašanim logorima Omarskoj i Keratermu. Inače, Petrušićeva je nakon pada Miloševića bila jedan od kandidata za mesto glavnog urednika Informativnog programa RTS, otpuštena je u junu 2003, od kada radi kao slobodna novinarka koja se bori za *istinu o Srbima*, delajući i preko svoje NVO „Glas Srпкиnje“. U jesen 2004, našla se na zajedničkoj predizbornoj listi Za narodno jedinstvo – prof. Borislav Pelević. Mirko Jović ju je video kao veliku političku zvezdu, koja spaja „tvrdu“ politiku i moderne evropske trendove. U martu 2006, neposredno pred premijeru filma *Grbavica* Jasmile Žbanić u beogradskom Centru Sava, Petrušićeva je izašla pred publiku, nastojeći da spreči njegovo prikazivanje. Dobitnica je brojnih društvenih priznanja, od kojih svakako treba pomenuti novoustanovljenu nagradu „Dr Olga Luković-Pjano-vić“ Društva „Serbona“. Prilikom dobijanja ove nagrade, 29. novembra 2008, u nadahnutoj budnici, Svetlana Petrušić je pozvala na ustanak protiv Druge Srbije, zahtevajući cepanje *antisrpskih bilborda* koji pozivaju na poštovanje prava seksualnih manjina, kao i na isterivanje „Peščanika“ iz svog dvorišta.

Stanje na putevima

Voz srpske književnosti zaustavio se u Štrpcima. I još stoji tamo, ne pomera se.

BLOK BR. V